

Νίκος Καζαντζάκης, *Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*

Ένας διανοούμενος συναντά στον Πειραιά ένα γέρο μινადόρο μακεδονικής καταγωγής, και επιστρέφει στο γενέθλιο νησί του για να εκμεταλλευτεί ένα λιγνιτωρυχείο. Επιθυμεί να αφιερωθεί σε μιαν εργασία χειρωνακτική, με την ελπίδα να γιατρευτεί από τη θεωρητική του αδράνεια. Αλλά σύντομα αλλάζει στόχους, γιατί ο γερο-Αλέξης Ζορμπάς αποκαλύπτει ένα ανεξάντλητο θησαυρό από εμπειρίες, που μαγεύουν τον διανοούμενο. Η εκμετάλλευση του ορυχείου γίνεται έτσι ένα πρόσχημα, που τους επιτρέπει να χαρούν ατέλειωτες συζητήσεις και αλήτικες περιπέτειες, που προκαλούνται από την παρουσία μιας γερασμένης Γαλλίδας σαντέζας, ιδιοκτήτριας του κοντινού πανδοχείου. Ο Ζορμπάς είναι μια ύπαρξη αχόρταγη, χωρίς προκαταλήψεις, και δέχεται ατάραχα τη φτώχεια και την πραγματικότητα του νησιού, που καταβάλλουν τον νέο του σύντροφο. Ωστόσο, οι δυο φίλοι έχουν κάτι κοινό: την ανησυχία, στον Ζορμπά παράφορη, στον αφηγητή υποταγμένη, μπροστά στο μυστήριο της ζωής. Το ύφος, άκρως πλούσιο και τολμηρό, καθώς απεικονίζει ανάγλυφα την έντονη διαφορά ανάμεσα σε δύο χαρακτήρες και σε δύο αντίθετες αντιλήψεις τού κόσμου, καθιστά τον Ζορμπά ένα από τα καλύτερα έργα τού Καζαντζάκη.

(Από την ιταλική έκδοση Nikos Kazantzakis *Zorba il greco*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano 1976.)

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΖΟΡΜΠΑ

Συγκλονιστικός είναι ο Πρόλογος του βιβλίου, στο οποίο βασίστηκε η τεράστια κινηματογραφική επιτυχία *Zorba the Greek* (Ζορμπάς ο Έλληνας) του Μιχάλη Κακογιάννη, με πρωταγωνιστή τον Άντονι Κουϊν. Ο Νίκος Καζαντζάκης ανοίγει την καρδιά του γράφοντας για τον Ζορμπά (ο οποίος στην πραγματικότητα ονομαζόταν Γιώργης Ζορμπάς και δεν επισκέφθηκε ποτέ την Κρήτη). Παραθέτουμε εδώ ενδεικτικά:

«[...] Στη ζωή μου, οι πιο μεγάλοι μου ευεργέτες στάθηκαν τα ταξίδια και τα ονείρατα· από τους ανθρώπους, ζωντανούς και πεθαμένους, πολύ λίγοι βοήθησαν τον αγώνα μου. Όμως, αν ήθελα να ξεχωρίσω ποιοι άνθρωποι αφήκαν βαθύτερα τ' αχνάρια τους στην ψυχή μου, ίσως να ξεχώριζα τρεις τέσσερεις: τον Όμηρο, τον Μπέρξονα, το Νίτσε και το Ζορμπά.

»[...] ο Ζορμπάς μ' έμαθε ν' αγαπώ τη ζωή και να μη φοβούμαι το θάνατο. »[...] Γιατί αυτός είχε ό,τι χρειάζεται ένας καλαμαράς για να σωθεί: την πρωτόγονη ματιά που αδράχνει ψηλάθε σαϊτεντά τη θροφή της· τη δημιουργική, κάθε πρωί ανανεούμενη, αφέλεια, να βλέπει ακατάπαντα για πρώτη φορά τα πάντα και να δίνει παρθενιά στα αιώνια καθημερινά στοιχεία – αγέρα, θάλασσα, φωτιά, γυναίκα, ψωμί· [...] σα να 'χε μέσα του μια δύναμη ανώτερη από την ψυχή, και τέλος το άγριο γάργαρα γέλιο από βαθιά πηγή, βαθύτερη από το σπλάχνο τού ανθρώπου, που ανατινάζονταν απολυτρωτικό στις κρίσιμες στιγμές από το γέρικο στήθος τού Ζορμπά· ανατινάζονταν και μπορούσε να γκρεμίσει, και γκρέμιζε, όλους τους φράχτες –ηθική, θρησκεία, πατρίδα– που άσκωσε γύρω του ο κακομοίρης ο άνθρωπος για να κουτσοπορέψει ασφαλισμένα τη ζωούλα. [...] »Ας του δώσουμε λοιπόν το αίμα μας να ζωντανέψει. Ας κάμουμε ό,τι μπορούμε να ζήσει λίγο ακόμα ο εξαίσιος αυτός φαγάς, πιότης, δουλευταράς, γυναικάς κι αλήτης. Η πιο πλατιά ψυχή, το πιο σίγουρο σώμα, η πιο λευτερη κραυγή που γνώρισα στη ζωή μου.»